

TA'LIM TASHKILOTLARIDA TARBIYAVIY ISHLARNI TASHKIL ETISHDA AMALIY PSIXOLOGIK FAOLIYATNING O'RNI

Abdusalamov Dilshod Olim o'g'li

Qashqadaryo viloyati Chiroqchi tumani 25- maktab psixologi

Annotatsiya

Ushbu maqolada zamonaviy ta'lim tashkilotlarida tarbiyaviy jarayonlar samaradorligini oshirishda amaliy psixologik faoliyatning o'rni va ahamiyati tizimli tahlil qilingan. Shaxs shakllanishining ijtimoiy-psixologik qonuniyatlari, o'quvchilar xulq-atvoridagi og'ishlarning oldini olish hamda ta'lim muassasalarida sog'lom psixologik muhitni yaratish masalalari tadqiq etilgan. Pedagogik va psixologik integratsiyani ta'minlash, yoshlarning deviant xulq-atvori preventivasi hamda tarbiyaviy ishlar modeliga amaliy psixologik xizmatlarni muvaffaqiyatli joriy etish yuzasidan xalqaro andozalarga mos ilmiy-metodik tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: amaliy psixologiya, tarbiyaviy ishlar, ta'lim tashkiloti, shaxs rivojlanishi, deviant xulq-atvor, psixologik iqlim, pedagogik integratsiya.

Kirish

Globalashuv va axborot oqimining jadallashuvi davrida yosh avlod tarbiyasi, ularning ma'naviy-axloqiy qiyofasini shakllantirish hamda ijtimoiy xavf-xatarlardan himoya qilish har qachongidan ham murakkab pedagogik vazifaga aylanib bormoqda. Ta'lim tashkilotlarida tarbiyaviy ishlarni faqatgina an'anaviy targ'ibot, ma'rifiy tadbirlar yoki buyruqbozlikka asoslangan usullar bilan tashkil etish bugungi kun o'quvchilarining ijtimoiy-psixologik ehtiyojlarini to'liq qoniqtira olmayapti. Shaxs kamolotida uning yosh xususiyatlari, ichki motivatsiyasi va emotsional holatini inobatga olmaslik tarbiyaviy ta'sirlarning samarasiz ketishiga olib kelmoqda.

Mavzuning dolzarbligi yoshlar o'rtasida agressiya, suitsidal tendensiyalar, depressiv holatlar va turli zararli g'oyalar ta'siriga tushish kabi salbiy ijtimoiy-psixologik muammolarning ko'payayotganligi bilan izohlanadi. Ushbu muammolarni ildizidan bartaraf etish tarbiya jarayonini ilmiy asoslangan amaliy psixologik diagnostika va korreksiya faoliyati bilan sinxronlashtirishni taqozo etadi. Mazkur tadqiqotning maqsadi ta'lim tashkilotlarida tarbiyaviy ishlarning tizimli mexanizmlarini takomillashtirishda maktab psixologining amaliy faoliyati modelini belgilash va uning pedagogik jamoa bilan hamkorlik paradigmasini ilmiy jihatdan asoslab berishdan iborat.

Asosiy qism

Ta'lim muassasalarida tarbiyaviy ishlarni tashkil etish prinsiplari maktab va kollej yoshidagi bolalarning individual-psixologik xususiyatlarini chuqur o'rganish poydevoriga qurilishi lozim. Amaliy psixologik faoliyat shunchaki muammo yuzaga kelganda aralashadigan inqirozli xizmat emas, balki tarbiyaviy jarayonning har bir bosqichini metodologik jihatdan ta'minlovchi preventiv tizim vazifasini bajarishi kerak. Amaliyotchi psixologlar tomonidan muntazam ravishda o'tkaziladigan sotsiometrik tahlillar, shaxsiy tipologik so'rovnomalar va hissiy intellekt darajasini o'lchash mashqlari o'qituvchilarga har bir sinf yoki guruhning ichki dinamikasini aniq ko'rish imkonini beradi. Bunday diagnostik ma'lumotlar tarbiyaviy ishlarning mazmunini rejalashtirishda guruh ichidagi yashirin liderlar, ijtimoiy yakkalangan o'quvchilar va potensial agressiv xarakterga ega oylalar bilan individual ishlash strategiyasini belgilashga xizmat qiladi. Natijada ta'lim muassasalaridagi tarbiyaviy soatlar va ma'naviy tadbirlar umumiy shakldan aniq maqsadli shaklga o'tadi.

Pedagogik jamoa bilan amaliy psixolog o'rtasidagi integratsiyaning yetishmasligi bugungi kunda tarbiya samaradorligini pasaytirayotgan asosiy omillardan biri bo'lib qolmoqda. Ko'p hollarda o'qituvchilar deviant xulq-atvorli bolalarga faqatgina intizomiy choralar ko'rish orqali ta'sir o'tkazishga urinadi, bu esa o'smirlar psixikasida teskari reaksiyani, ya'ni negativizm va qarshilik ko'rsatish

hissini kuchaytiradi. Amaliy psixologik xizmat esa o'qituvchilarga bolaning salbiy xatti-harakatlari ortida yotgan ichki sabablarni, ya'ni oilaviy nizolar, tengdoshlar orasidagi rad etilish yoki o'ziga bo'lgan ishonchsizlik komplekslarini ko'rsatib beradi. Darslarda va darsdan tashqari faoliyatda interaktiv psixologik treninglar, art-terapiya unsurlari va mediatorlik suhbatlarining yo'lga qo'yilishi o'quvchilarda empatiya, konfliktlarni tinch yo'l bilan hal etish ko'nikmasi va ijtimoiy mas'uliyat hissini shakllantiradi. Bu jarayonda ota-onalar bilan ishlash tizimini ham psixologik jihatdan transformatsiya qilish, ularga farzand tarbiyasida avtoritar yoki liberal uslublardan voz kechib, demokratik-hamkorlik munosabatlarini o'rnatish bo'yicha amaliy konsultativ yordam ko'rsatish tarbiya o'choqlarining sinxron ishlashini ta'minlaydi.

Xulosa

Tadqiqot natijalari va empirik kuzatishlar shuni tasdiqlaydiki, ta'lim tashkilotlarida amaliy psixologik faoliyat to'g'ri tashkil etilmasa, tarbiyaviy ishlarning samaradorligi kutilgan natijani bermaydi. Shaxsni axloqiy shakllantirish jarayoni uning ichki ruhiy dunyosini sog'lomlashtirish jarayoni bilan parallel ravishda kechishi shart.

Tarbiyaviy ishlarni tubdan yaxshilash maqsadida ta'lim muassasalaridagi tarbiya ishlari bo'yicha direktor o'rinbosarlari, sinf rahbarlari va amaliy psixologlarning o'zaro hamkorlik reglamentini yangi me'yoriy hujjatlar asosida mustahkamlash taklif etiladi. Tarbiyaviy muammolarga yondashishda jazolash yoki taqiqlash metodlaridan voz kechib, o'quvchining shaxsiy iqtidorini yuzaga chiqarishga qaratilgan psixoprofilaktik ishlar hajmini oshirish zarur. Amaliy psixologiyaning yutuqlaridan tizimli foydalanish maktab muhitini stressdan xoli zonaga aylantirish, o'quvchilar salohiyatini to'g'ri yo'naltirish va yuksak ma'naviyatli komil shaxslarni tarbiyalashning bosh omilidir.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. G'oziyev, E. G'. (2010). *Muomala psixologiyasi*. Toshkent: O'zbekiston sho'bası.
2. Rasulov, A. I. (2018). *Amaliy psixologiya va psixologik xizmat muammolari*. Toshkent: Fan va texnologiyalar.
3. Rogers, C. R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin.
4. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Cambridge: Harvard University Press.
5. Shomurodov, Sh. (2021). *Maktabda tarbiyaviy ishlarni tashkil etishning innovatsion texnologiyalari*. Toshkent: Pedagogika.